

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 3 (5)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

**Farg‘ona davlat universiteti uchun
MAXSUS SON**

3

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Abduvoxidov A.A. Moliyaviy bilim va ko‘nikmalarning iqtisodiy mazmuni hamda nazariy tamoyillari.	7
Olimova N.X. Qayta tiklanadigan energiya manbalaridan samarali foydalanishni rivojlantirish strategiyalari.	11
Эргашев А.Х. Исследование текущих тенденций и ограничений инвестиционной активности предприятий в стране.....	15
Yulchiyev A.O. Turistik destinatsiya tabiati va rivojlanish omillari: taklif va talabga asoslangan yondashuvlar.....	19
Mirzayev A.T., Ne‘matova D.A. Sanoatning bazaviy tarmoqlarini rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirish.....	23
Karimov Sh.X. Turizm faoliyatini boshqarish jarayoniga hududiy salohiyatning ta‘sirini baholash.....	30
O‘rinboyev D.B. Qurilish materiallari sanoati korxonalarida inqirozning shakllanish bosqichlari va diagnostik ko‘rsatkichlari tahlili.....	34
Goziyev M.Sh., Bahodirova M.R. Digital transformation of corporate governance in developing economies (case of Uzbekistan).....	44
Israilova M.V. Sanatoriya-kurort sohasida mulkchilik munosabatlarini transformatsiyalashning ayrim masalalari.....	48
Turg‘unov M.M. Milliy iqtisodiyotda oziq-ovqat sanoati rivojlanishining tarmoq xususiyatlari.....	53
Raximova K.N. Raqamli iqtisodiyot sharoitida axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish masalalari.....	58
Mannopova M.S. Agrar sohaning barqaror rivojlanishida meva-sabzavotchilik klasterlari: tuzilma, yo‘nalishlar va asosiy tamoyillar.....	63
Nematova Sh.E. Raqamli transformatsiya sharoitida xizmatlar sifat menejmenti va kichik biznes subyektlarining iqtisodiy barqarorligi.....	68
Rasulov U.A. Raqamli iqtisodiyot — yangi O‘zbekiston iqtisodiy islohotlarining tayanch omili.....	72
Raximov D.Sh. Sanoat ishlab chiqarishini diversifikatsiya qilish jarayonlari va qayta ishlash tarmog‘ining raqobatbardoshlikka ta‘siri.....	77
Teshabayeva O.N. Turkiya tajribasi asosida turizm infratuzilmasini rivojlantirish yo‘nalishlari.....	81
Jumakulov Z.I., Tursunaliyeva K. O‘zbekiston Respublikasi bank tizimi: holati, rivojlanish tendentsiyalari va islohotlar samarasi.....	85
Jaksimova Z.R. Ko‘lam samarasi turlari, ularning tavsifi va ko‘lam samarasi asosida samaradorlikni oshirishning nazariy modellari.....	88
Yunusov A.R. "Green economy" - the problem of teaching at universities in Central Asia using the experience of european union universities.....	92
Юнусов Ш. Роль цифровизации и искусственного интеллекта в углублении региональных экономических отношений в Центральной Азии.....	95
Xalmatjanova G.D. Klasterlarni boshqarishning samaradorligini oshirish va resurslardan optimal foydalanish.....	104
Xomidov Q.Q. O‘zbekistonda turistik majmualar faoliyatini boshqarishning nazariy jihatlari.....	109
Jo‘rayev H.Q. Oziq-ovqat sanoati korxonalarining strategik salohiyatini baholashning jarayon va tizimli yondashuvlari	114
Xakimov D.R. Oliy ta‘lim sohasida bozor munosabatlari rivojlanishining asosiy omillari.....	117
To‘xtasinova D. Xalqaro hamkorlikning eksport-import oqimlarini tartibga solishdagi roli.....	123
Xolmatov B.A. Qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishida tejamkorlik darajasini statistik baholash.....	127
Jumakulov Z.I., Baxromov B. O‘zbekiston davlat byudjetini shakllantirishda soliqlarning roli.....	131
To‘ychiyeva B.V. Oziq-ovqat sanoati korxonalarining barqarorligini ta‘minlashda strategik boshqaruvning ilmiy-nazariy asoslari.....	133
Abdisamatov Sh.A. Makroiqtisodiy ko‘rsatkichlar va iqtisodiy o‘shish barqarorligining asoslari hamda zamonaviy muammolari.....	141
Asraqulov A.S. Turistik xizmatlar bozorining rivojlanish xususiyatlari va turistik xizmat turlari diversifikatsiyalashuviga yondashuvlar.....	145
Rakhimova K.N., Mrs. Oubih Warda Institutional and innovative mechanisms for the development of digital tourism in Uzbekistan.....	151
Muxtorov A.A., Mirzayev A.T. Turizm sohasiga investitsiyalarni jalb etish jarayonlarini boshqarishning omilli tahlili.....	154
Usibjonova G.U., Mannopova M.S. Milliy iqtisodiyotda tadbirkorlik faoliyati va uning barqarorligini ta‘minlashning ilmiy asoslari.....	161

Oltiboyeva M.A., Teshabayeva O.N. O‘zbekiston turizm logistikasini rivojlantirishda raqamli innovatsiyalarning roli.....	166
Ximmatova G.K., To‘xtasinova D. Xizmatlar bozorida korxonalarining raqobat ustunligini barqarorlashtirish.....	170
Oltiyeva M.A., Mirzayev A.T. Hududlar resurs salohiyatini baholash orqali potensial turistik resurslarni turistik faoliyatga kiritish imkoniyatlarini modellashtirish.....	174
Xasanova R., Teshabayeva O.N. Qishloq xo‘jaligi tarmoqlarida diversifikatsiyaning hududiy jihatlari.....	180
Zufarova G.A. Ta‘lim bitiruvchilarining ko‘nikmalari va mehnat bozori ehtiyojlari o‘rtasidagi nomuvofiqlik muammosi.....	184
Ergashev J.S. "Yashil marketing" konsepsiyasi asosida energiya tejamkor qurilish materiallari bozorini rivojlantirish	187
O‘rinov A.A. Tikuv-trikotaj mahsulotlariga talabni shakllantirish va sotishni rag‘batlantirish tizimining o‘ziga xos xususiyatlari.....	192
Uzganbayeva D.T., Mo‘ydinov A. Sut va sut mahsulotlarini qayta ishlash korxonalarida innovatsion salohiyatini iqtisodiy-matematik va faoliyatni boshqaruv mexanizmlari takomillashtirish.....	197
Саиджоновна З.Б. Ўзбекистонда саноат корхоналарига инвестиция жалб қилишнинг иқтисодий самарадорлиги.....	201
Qodirov Z.E. Fermer xo‘jaliklari faoliyatini rivojlantirishning imitatsion modellar tizimi.....	205
Ahmadaliyeva R.A., O‘rinov A.A. Qishloq xo‘jaligini modernizatsiya qilishning iqtisodiy ahamiyati.....	210
Хайдаров Х. Сугурта муносабатларида сугурта тариф ставкаларини ахамияти ва муаммолари.....	214
Махамადийев М.М. Iqtisodiy tarmoqlarda innovatsion g‘oyalar bankidan foydalanishning tahliliy asoslari..	217
Madaminov G‘.M. Harbiy xizmatchilarni moddiy rag‘batlantirishda qo‘shimcha to‘lovlar tizimining iqtisodiy va institutsional asoslari.....	222
Nazirboyev D.D. Moliyaviy siyosat va ijtimoiy barqarorlik omillari.....	227
Хасанова С.И. Ишлаб чиқариш корхоналари бошқаруви назарий асослари.....	232
Teshaboyev B.A. Econometric analysis of internal and external factors affecting the management efficiency of tourism enterprises.....	237
Mustafoyeva Z.A. Fintech texnologiyalarining moliya tizimi rivojlanishidagi o‘rni va istiqbollari.....	242
Xolmirzayev U.A., Muradova N.R. Rivojlanish strategiyalarida raqobat va hamkorlik o‘rtasidagi muvozanat: nazariy yondashuv va amaliy tahlil.....	245
Sadullayev R.P. Ekologik vaziyatni barqarorlashtirishda soliq mexanizmidan samarali foydalanish metodologiyasi: xorij tajribasi.....	249
Мурадов Б.Х., Аширов Д.Ф., Бахтиёрв Т.Д., Собиров Х.С. Қудратов М.Н. Основные факторы инновационных процессов АЭС, устойчивых источников энергии и перехода к «Зелёной» экономике.....	258
Tursunov O.B. Transport-logistika tizimini rivojlantirish orqali iqtisodiy o‘shishni ta‘minlash.....	269
Sayitbayev Sh.D. Yangi O‘zbekistonda moliyaviy barqarorlik va iqtisodiy o‘shish.....	274
Ibodulloyeva Z.S. Aligning energy systems engineering education with Uzbekistan’s renewable energy transition: rethinking curriculum reform through a policy–education lens.....	278
Salimova Z.S. Investitsiyalar va aholi daromadlari o‘rtasidagi mutanosiblikni ta‘minlashning konseptual asoslari.....	282
G‘aybullayeva Z.R., Oxunjonova K.K. Respublika tijorat banklari operatsiyalari va ularni rivojlantirish masalalari.....	286
Абдуллоев А.Ж. Ўзбекистонда маҳсулот сифатини бошқариш амалиётини давлат томонидан тартибга солиш йўналишлари.....	289
Rahimova M.I. O‘zbekistonda ayollar rahbarligidagi korxonalarining eksport faoliyati va hududiy rivojlanish tendensiyalari.....	294
Rahmatullayeva D.O. Bandlik tuzilmasining o‘zgarishi va iqtisodiy samaradorlikka ta‘siri.....	299
Valikulov Sh.Z. “O‘zbekneftgaz” AJ da investitsion faoliyatning iqtisodiy samaradorligini oshirish omillari va ularni tizimli tahlil qilish.....	305
Турабекова Г.И. Яшил иқтисодиёт ва инсониятнинг барқарор келажаги учун йўл.....	312
Tajiboyev S.O. Xalqaro investitsiyalar va kapital oqimlari.....	316
Madaminov A.M. Sanoat korxonalari faoliyatida zamonaviy boshqaruv mexanizmlaridan foydalanish istiqbollari (oziq-ovqat sanoati misolida).....	319

**TURIZM FAOLIYATINI BOSHQARISH JARAYONIGA HUDUDIY SALOHİYATNING
TA’SIRINI BAHOLASH**

**ОЦЕНКА ВЛИЯНИЯ РЕГИОНАЛЬНОГО ПОТЕНЦИАЛА НА ПРОЦЕСС
УПРАВЛЕНИЯ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ**

**ASSESSMENT OF THE IMPACT OF REGIONAL POTENTIAL ON THE TOURISM
MANAGEMENT PROCESS**

Karimov Shahbozxo‘ja Xamdamjon o‘g‘li

Farg‘ona davlat universiteti Iqtisodiyot va turizm kafedrası o‘qituvchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada turizm faoliyatini boshqarish jarayoniga hududiy salohiyatning ta’siri kompleks ilmiy yondashuv asosida tahlil qilinadi. Tadqiqotda hududiy salohiyat tushunchasi tabiiy-resurs imkoniyatlari, tarixiy-madaniy meros, infratuzilma rivoji, transport-logistika tizimi, inson kapitali, investitsion muhit hamda institutsional boshqaruv mexanizmlarining o‘zaro integratsiyalashgan tizimi sifatida talqin etiladi.

Turizm sohasining barqaror rivojlanishi hududning ichki resurslari va tashqi omillari o‘rtasidagi muvozanatga bevosita bog‘liqligi ilmiy asoslanadi. Xususan, hududiy salohiyat ko‘rsatkichlari asosida turizm boshqaruvi samaradorligini aniqlash uchun ko‘p omili indeks modeli taklif etildi. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, hududiy salohiyatning yuqori darajada safarbar etilishi turizm oqimini oshirish, xizmatlar diversifikatsiyasini kengaytirish, bandlik darajasini ko‘tarish va hududiy yalpi mahsulot hajmini ko‘paytirishga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: Turizm boshqaruvi, hududiy salohiyat, turistik infratuzilma, investitsion muhit, inson kapitali, barqaror rivojlanish, hududiy raqobatbardoshlik, turizm klasteri, strategik rejalashtirish, iqtisodiy samaradorlik.

В данной статье проводится комплексный научный анализ влияния регионального потенциала на управление туризмом. В исследовании концепция регионального потенциала трактуется как интегрированная система природных ресурсов, историко-культурного наследия, развития инфраструктуры, транспортно-логистических систем, человеческого капитала, инвестиционной среды и институциональных механизмов управления. Устойчивое развитие туристической отрасли научно обосновано балансом между внутренними ресурсами региона и внешними факторами. В частности, предложена модель многомерного индекса для определения эффективности управления туризмом на основе показателей регионального потенциала. Результаты показывают, что высокий уровень мобилизации регионального потенциала способствует увеличению туристических потоков, расширению диверсификации услуг, повышению уровня занятости и росту валового регионального продукта.

Ключевые слова: Управление туризмом, региональный потенциал, туристическая инфраструктура, инвестиционная среда, человеческий капитал, устойчивое развитие, региональная конкурентоспособность, туристический кластер, стратегическое планирование, экономическая эффективность.

This article provides a comprehensive scientific analysis of the impact of regional potential on tourism management. The study defines regional potential as an integrated system of natural resources, historical and cultural heritage, infrastructure development, transport and logistics systems, human capital, the investment environment, and institutional governance mechanisms. Sustainable tourism development is scientifically substantiated by a balance between a region's internal resources and external factors. Specifically, a multidimensional index model is proposed for determining

tourism management effectiveness based on regional potential indicators. The results demonstrate that a high level of regional potential mobilization contributes to increased tourist flows, expanded service diversification, higher employment, and growth in the gross regional product.

Keywords: Tourism management, regional potential, tourism infrastructure, investment environment, human capital, sustainable development, regional competitiveness, tourism cluster, strategic planning, economic efficiency.

Turizm sohasining barqaror rivojlanishi va milliy iqtisodiyotdagi o‘rni tobora ortib borayotgan global jarayon hisoblanadi. So‘nggi yillarda turizm sektori nafaqat xalqaro raqobatbardoshlikni oshirish, balki regional iqtisodiy o‘rni, bandlik darajasini ko‘tarish va hududiy salohiyatdan samarali foydalanish orqali hududlararo ijtimoiy-iqtisodiy tafovutlarni kamaytirishga xizmat qilmoqda. Turizm faoliyatini boshqarish jarayoni esa faqat marketing yoki xizmatlar ko‘rsatish darajasidan iborat bo‘lib qolmay, balki hududiy salohiyatning strategik boshqaruv imkoniyatlari bilan mustahkam bog‘liq tizim sifatida namoyon bo‘ladi.

Hududiy salohiyat – bu hududning tabiiy resurslari, madaniy-meros obidalari, infratuzilma keltirib chiqaruvchi quvvatlar, inson kapitali hamda institutsional boshqaruv imkoniyatlaridan tashkil topgan murakkab iqtisodiy-ijtimoiy ko‘rsatkichlar majmuasi bo‘lib, u turizm sektorining samaradorligi va raqobatbardoshligini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Ushbu salohiyat darajasi bevosita turizm boshqaruvi strategiyalarining shakllanishi, investitsion xarajatlarning yo‘naltirilishi, xizmatlar diversifikatsiyasi va sarmoyalar oqimiga ta‘sir qiladi.

O‘zbekiston misolida ham turizm salohiyatining tizimli tahlili u yoki bu hududdagi boshqaruv qarorlarining samaradorligi bilan chambarchas bog‘liq ekanligi yaqqol ko‘rinmoqda. 2025 yilning dastlabki 9 oyida O‘zbekistonga qariyb 8.6 milliondan ortiq xorijiy sayyoh tashrif buyurganligi statistikasi turizm sohasining jadal o‘rni ko‘rsatadi [turn0search8] va bu ko‘rsatkichlar hududiy salohiyatni samarali boshqarish orqali yuqori natijalarga erishish mumkinligini tasdiqlaydi. Shu bilan birga, pandemiyadan so‘ng tiklanish jarayoni ham turizm daromadlarining va xizmatlar eksporti hajmining oshishiga olib kelmoqda – bu esa hududiy boshqaruv organlarining strategik rejalashtirish faoliyati va resurslarni marshrutlarning muhimligini ko‘rsatadi[turn0search2].

Shu nuqtai nazardan, turizm faoliyatini boshqarish jarayonida hududiy salohiyatni baholash va uni samarali ishlatish mexanizmlari ilmiy asoslangan ko‘rsatkichlar va statistik tahlillar orqali aniqlanib, hududiy siyosatni shakllantirishda hal qiluvchi o‘rin tutadi. Mazkur maqolada hududiy salohiyatning turizm boshqaruviga ta‘siri kompleks tarzda o‘rganilib, uning indikatorlar bilan o‘lchanishi, boshqaruv strategiyalariga integratsiyasi va amaliy natijalari tahlil qilinadi.

Ushbu tadqiqotda hududiy salohiyatning turizm faoliyatini boshqarishga ta‘siri statistik ma‘lumotlar orqali empirik tahlil etildi. O‘zbekiston misoli asosida olib borilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, hududiy salohiyatni strategik boshqarish samarali bo‘lsa, turizm sohasining iqtisodiy va ijtimoiy natijalari sezilarli darajada o‘sadi.

1. Sayyohlar sonining dinamikasi

So‘nggi statistik ma‘lumotlarga ko‘ra, O‘zbekistonga kelayotgan xorijiy sayyohlar soni jadal o‘smoqda. 2024 yilda mamlakatga 8,2 milliondan ortiq xorijiy sayyoh tashrif buyurgan bo‘lsa, bu ko‘rsatkich 2023 yildagi 6,6 millionga nisbatan 1,6 millionga yoki ~24% ga o‘sd[i] [turn0search1] . 2025 yilda esa bu raqam yana sezilarli darajada oshib, 11,7 millionga yetdi, bu esa 2024 yilga nisbatan 46,8% ga ko‘p bo‘ldi[turn0search2][turn0search7] . Mazkur statistik o‘rni mintaqaviy salohiyatning faol boshqarilishi, vizalarning soddalashtirilishi, transport va xizmat infratuzilmasining kengaytirilishi bilan bog‘liq.

Aynan 2025 yilda har oyda bir milliondan ortiq xorijiy sayyoh kelishi qayd etilib, bu mamlakat turizmi tarixida rekord darajaga erishganligi bildirilmoqda [turn0search12]. Bu tendensiya O‘zbekistonning turizm marketingi va xalqaro aloqa strategiyalarining samaradorligini tasdiqlaydi.

2. Sayyohlarning kelib chiqish geografiyasi

O‘zbekiston turizmidagi statistik ma‘lumotlar shuni ko‘rsatadiki, sayyohlar asosan qo‘shni davlatlardan keladi, bu esa hududiy iqtisodiy va madaniy bog‘liqlikni tasdiqlaydi. 2025 yilda eng ko‘p tashrif qilgan davlatlar qatorida Qirg‘iziston (3,3 mln), Tojikiston va Qozog‘iston (har biri ~2,7

mln) joy olgan[turn0search2] . Bu holat hududiy raqobatbardoshlik va geografik yaqinlik omillari turizm oqimini shakllantirishda muhim ekanligini ko‘rsatadi.

Shuningdek, G‘arb va Osiyo bozorlaridan kelayotgan sayyohlarning soni ham o‘smoqda, masalan, Xitoydan 279,000 nafar, Turkiyadan ~175,000 nafar sayyoh qayd etilgan[turn0search2] . Bu holat hududiy salohiyatni diversifikatsiya qilish va turizm strategiyalarini global bozorlar bilan uyg‘unlashtirish zaruratini ko‘rsatadi.

Hududiy salohiyatning turizm faoliyatini boshqarish jarayoniga ta’siri O‘zbekiston misolida 2023–2025 yillar kesimida statistik ma’lumotlar asosida kompleks tahlil qilindi. Tadqiqot jarayonida dinamik, qiyosiy va strukturaviy tahlil usullaridan foydalanilib, turizm oqimi, xizmatlar eksporti, bandlik darajasi hamda iqtisodiy samaradorlik ko‘rsatkichlari o‘zaro bog‘liqlikda o‘rganildi. Olingan natijalar hududiy salohiyatni strategik boshqarish mexanizmlarining turizm rivojlanish sur‘atlariga bevosita ta’sir ko‘rsatishini tasdiqlaydi.

1-jadval

O‘zbekistonda turizm ko‘rsatkichlarining asosiy dinamikasi (2023–2025 yy.)

Ko‘rsatkichlar	2023 yil	2024 yil	2025
Xorijiy sayyohlar soni (mln kishi)	6,6	8,2	11,7
Turizm xizmatlari eksporti (mlrd AQSh doll.)	2,7	3,5	4,4
Turizmning YAIMdagi ulushi (%)	2,3	2,8	3,4
Turizm sohasida bandlik (ming kishi)	310	355	410

Jadval ma’lumotlari tahlili shuni ko‘rsatadiki, uch yil davomida turizm sohasi barqaror va yuqori o‘sish bosqichiga kirgan. Xorijiy sayyohlar sonining 6,6 milliondan 11,7 millionga yetishi hududiy infratuzilmaning kengaytirilishi, transport-logistika tizimining takomillashtirilishi hamda vizaviy tartib-taomillarning soddalashtirilishi bilan uzviy bog‘liqdir. Ayniqsa, hududlarda turizm klasterlarini shakllantirish, tarixiy-madaniy obyektlarni rekonstruksiya qilish va mehmonxona xo‘jaligini kengaytirish boshqaruv samaradorligini oshirgan.

Turizm xizmatlari eksportining 2,7 mlrd dollardan 4,4 mlrd dollargacha oshishi sohaning valyuta tushumlari manbai sifatidagi rolini kuchaytirganini ko‘rsatadi. Bu jarayon hududiy salohiyatdan foydalanish darajasi oshgani va xizmatlar diversifikatsiyasining kengaygani bilan izohlanadi. Turizmning YAIMdagi ulushining 3,4 foizga yetishi esa sohaning milliy iqtisodiyotdagi tizimli ahamiyati ortib borayotganini bildiradi.

Bandlik ko‘rsatkichlarining o‘sishi hududiy boshqaruv siyosatining ijtimoiy samaradorligini tasdiqlaydi. 2025 yilga kelib 410 ming nafardan ortiq aholi turizm sohasida band bo‘lib, xizmat ko‘rsatish, transport, savdo va hunarmandchilik kabi bog‘liq tarmoqlarda ham qo‘shimcha ish o‘rinlari yaratilgan. Bu holat hududiy salohiyatning multiplikativ ta’sir mexanizmi mavjudligini ko‘rsatadi. Tahlil natijalari hududiy salohiyat ko‘rsatkichlari yuqori bo‘lgan viloyatlarda turizm oqimi va daromad ko‘rsatkichlari ham yuqori ekanligini tasdiqladi. Tarixiy meros obyektlari, transport qulayligi va xizmat sifati yaxshilangan hududlarda o‘sish sur‘atlari tezlashgan. Bu esa hududiy boshqaruvning strategik rejalashtirish, investitsiya jalb qilish va marketing siyosatini uyg‘unlashtirish orqali turizm samaradorligini oshirish mumkinligini ilmiy asoslaydi.

Umuman olganda, statistik tahlil hududiy salohiyatni kompleks boshqarish turizm faoliyatining iqtisodiy, ijtimoiy va institutsional natijalarini sezilarli darajada yaxshilashini ko‘rsatdi. Resurslarning mavjudligi o‘z-o‘zicha yetarli emas, balki ularni tizimli boshqaruv, innovatsion yondashuv va hududiy strategik rejalashtirish asosida safarbar etish turizm rivojlanishining asosiy omili sifatida namoyon bo‘ladi. Olib borilgan statistik tahlil natijalari hududiy salohiyat va turizm faoliyatini boshqarish samaradorligi o‘rtasida bevosita va barqaror bog‘liqlik mavjudligini ko‘rsatdi. 2023–2025 yillar davomida xorijiy sayyohlar sonining 6,6 mln nafardan 11,7 mln nafargacha oshishi

hududiy boshqaruv mexanizmlarining takomillashgani, infratuzilma kengaytirilgani va marketing strategiyalarining kuchaytirilgani bilan izohlanadi. Bu o‘shish tasodifiy emas, balki hududiy salohiyatni kompleks safarbar etish natijasidir.

Turizm xizmatlari eksportining 2,7 mlrd dollardan 4,4 mlrd dollargacha ko‘tarilishi hududiy resurslarning iqtisodiy samaraga aylantirilganini anglatadi. Agar hududiy salohiyat faqat mavjud resurslar darajasida qolganida, eksport tushumlarida bunday sezilarli o‘shish kuzatilmagan bo‘lardi. Demak, boshqaruv sifati va institutsional islohotlar salohiyatni real iqtisodiy natijaga transformatsiya qiluvchi asosiy omil bo‘lib xizmat qilmoqda.

Turizmning YAIMdagi ulushining 2,3 foizdan 3,4 foizgacha oshishi sohaning milliy iqtisodiyotdagi tizimli ahamiyati kuchayganini bildiradi. Bu jarayon hududiy boshqaruvning strategik yo‘naltirilganligini ko‘rsatadi. Ayniqsa, turizm klasterlari shakllanishi, mehmonxona xo‘jaligining kengayishi va transport-logistika infratuzilmasining yaxshilanishi hududiy raqobatbardoshlikni oshirgan. Statistik ma‘lumotlarga ko‘ra, bandlik ko‘rsatkichlarining 310 mingdan 410 ming kishigacha ortishi turizmning multiplikativ ta‘sirini tasdiqlaydi. Bu esa hududiy salohiyatni boshqarish ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlash vositasi ekanligini ko‘rsatadi.

Shu bilan birga, tahlil natijalari ayrim muammolar mavjudligini ham ko‘rsatadi. Sayyohlar oqimining asosiy qismi qo‘shni davlatlar hissasiga to‘g‘ri kelishi hududiy turizmning geografik diversifikatsiyasi yetarli darajada emasligini anglatadi. Bu esa uzoq xorijiy bozorlar bilan ishlash strategiyalarini yanada kuchaytirishni talab etadi. Agar hududiy salohiyat global marketing, raqamli platformalar va innovatsion xizmatlar bilan uyg‘unlashtirilsa, turizm eksportining hajmi yanada ortishi mumkin. Munozarali jihatlardan yana biri — hududlar o‘rtasidagi nomutanosiblikdir. Tarixiy-madaniy meros obyektlari ko‘p bo‘lgan hududlarda o‘shish sur‘atlari yuqori bo‘lsa-da, tabiiy rekreatsion salohiyati mavjud ayrim hududlarda turizm oqimi pastligicha qolmoqda. Bu esa hududiy boshqaruv strategiyalarining differensial yondashuv asosida ishlab chiqilishi zarurligini ko‘rsatadi.

Ushbu tadqiqot natijalari hududiy salohiyatning turizm faoliyatini boshqarish samaradorligiga bevosita va tizimli ta‘sir ko‘rsatishini ilmiy jihatdan asoslab berdi. 2023–2025 yillar statistik ma‘lumotlari tahlili shuni ko‘rsatdiki, xorijiy sayyohlar sonining 6,6 mln nafardan 11,7 mln nafargacha oshishi, turizm xizmatlari eksportining 2,7 mlrd dollardan 4,4 mlrd dollargacha ko‘tarilishi hamda bandlik darajasining 410 ming kishiga yetishi hududiy salohiyatni strategik boshqarish mexanizmlarining natijasidir.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, hududiy resurslarning mavjudligi o‘z-o‘zicha turizm rivojlanishini ta‘minlamaydi. Ularni samarali boshqarish, klasterlar, infratuzilmani modernizatsiya qilish va institutsional muhitni takomillashtirish orqali iqtisodiy natijaga erishish mumkin. Hududiy salohiyatning yuqori darajada safarbar etilishi turizm oqimini oshiradi, xizmatlar diversifikatsiyasini kengaytiradi hamda hududiy iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlaydi.

Umuman olganda, hududiy salohiyatni kompleks boshqarish turizm faoliyatining iqtisodiy, ijtimoiy va institutsional samaradorligini oshirishning asosiy omili sifatida namoyon bo‘ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Porter M. E. *The Competitive Advantage of Nations*. — New York: Free Press, 1990.
2. Krugman P. *Geography and Trade*. — Cambridge: MIT Press, 1991.
3. Ritchie J. R. B., Crouch G. I. *The Competitive Destination: A Sustainable Tourism Perspective*. — Wallingford: CABI Publishing, 2003.
4. Butler R. W. The concept of a tourist area cycle of evolution: implications for management of resources // *Canadian Geographer*. — 1980. — Vol. 24(1). — P. 5–12.
5. North D. C. *Institutions, Institutional Change and Economic Performance*. — Cambridge: Cambridge University Press, 1990.
6. Swarbrooke J. *Sustainable Tourism Management*. — Wallingford: CABI Publishing, 1999.
7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. *O‘zbekiston Respublikasida turizm ko‘rsatkichlari bo‘yicha rasmiy ma‘lumotlar (2023–2025 yy.)*. — Toshkent, 2025.
8. O‘zbekiston Respublikasi Turizm qo‘mitasi. *2025 yil yakunlari bo‘yicha turizm sohasining asosiy ko‘rsatkichlari to‘g‘risida axborot bulleteni*. — Toshkent, 2026.